

TRECUT ȘI PREZENT ÎN CONSERVAREA BIODIVERSITĂȚII ÎN ROMÂNIA

Luiza FLOREA *

Key words: Romania, protected areas, past, present.

Definirea biodiversității și a importanței ei

Sintagma *biodiversitate globală* a fost folosită pentru prima dată în Statele Unite ale Americii, la primul Forum Național de Biodiversitate (1986) și a fost atribuită lui E. O. Wilson, cunoscut entomolog și părintele sociobiologiei, cel care a prezidat întrunirea. În anul următor, la Conferința O. N. U din 1987, termenul a fost preluat și utilizat la nivel global, prin biodiversitate înțelegându-se toate fenomenele de manifestare a viului. Conceptul privind biodiversitatea a cunoscut o evoluție de la un mod simplist de interpretare, care însemna numărul total de specii vii care intră în alcătuirea ecosistemelor terestre și acvatice de pe Terra, la un mod mai complex, care ține cont de teoria sistemelor în organizarea materiilor vii. Astfel, astăzi monitorizarea și gestionarea biodiversității implică patru nivele de abordare: diversitatea genetică, diversitatea speciilor, diversitatea ecosistemelor și diversitatea etnoculturală (CDB, 1992).

Reprezentând condiția primordială a existenței civilizației umane, biodiversitatea asigură sistemul suport al vieții și al dezvoltării sistemelor socio-economice. Importanța biodiversității pentru om și pentru mediu se manifesta pe mai multe planuri. Cea mai înțeleasă valoare a biodiversității este valoare de folosință, cea care este îndreptată în mod direct și nemijlocit spre om. Oamenii găsesc în resursele biologice care-i înconjoară surse de hrană, medicamente, materiale de construcții, combustibili, materii prime industriale (cauciuc, uleiuri, ceruri, parafine, fibre textile). Deseori, această biodiversitate, prin particularitățile specifice, reprezintă o sursă de cunoaștere, inovare în diferite domenii științifice. Natura, prin valențele ei estetice și spirituale, a fost și este o inepuizabilă sursă de inspirație pentru diferitele forme de artă. Natura reprezintă un mediu propice refacerii sănătății și recreerii organismului uman, prin turism, prin sport oamenii regăsesc în natura frumusețe, armonie, odihnă, bucurie.

Valoare ecologică sau valoarea de protecție și de reglaj a întregii noastre ambianțe naturale ori seminaturale constituie un enorm serviciu pe care biodiversitatea îl furnizează mediului înconjurător și indirect și omului. Reglarea proceselor globale ale atmosferei, climei, conservarea echilibrului din apă și sol, reciclarea nutrienților, polenizarea și dispersia semințelor, control biologic al bolilor și dăunătorilor din agricultură, bancă de gene, reziliența comunităților și ecosistemelor, iată câte servicii sunt prestate de către biodiversitate.

Biodiversitatea prezintă importanță nu numai prin bunurile și serviciile oferite omului și naturii. Aspectele filozofice, spirituale, ce țin de biodiversitate, sunt cuprinse în alte două categorii de valori: valoare de opțiune viitoare și valoarea intrinsecă a biodiversității. Dacă valoarea intrinsecă a biodiversității reprezintă valoarea dată de faptul că pur și simplu există, valoarea de opțiune viitoare sau valoare de moștenire nu este altceva decât zestrea pe care suntem dispuși sau obligați să o lăsăm generațiilor viitoare, pentru ca ele, la rândul lor, să o poată valorifica după o strategie pe care ele o vor contura.

Cadrul natural al României

Cu o suprafață de 238.391 km² și cu o populație de 21.584.365 locuitori, România este considerată o țară europeană de dimensiuni medii, reprezentând 6% din suprafața totală a Uniunii Europene și 4% din populația acesteia (Institutul Național de Statistică, 1 iulie 2007). Varietatea și proporțiile relativ echilibrate între diferitele forme de relief - 28% munți, 42% dealuri și podișuri și 30% câmpii – reprezintă caracteristici unice în Europa și rare inclusiv la nivel global (SNPACB,

---

* Universitatea Dunărea de Jos, Galați, str. Carnabel nr. 62, corp Q.

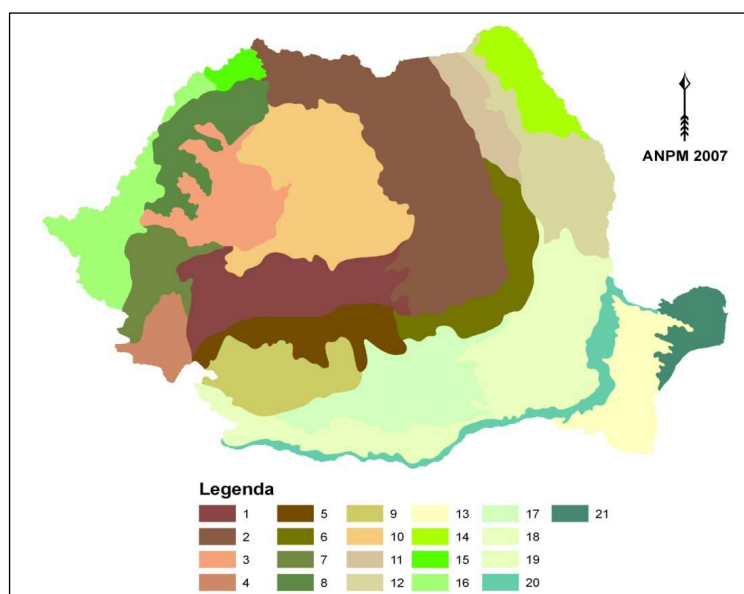
2010-2020).

Ca o consecință a poziționării sale geografice, România se bucură de existența unei biodiversități unice, atât la nivelul ecosistemelor și speciilor, cât și la nivel genetic. Pe teritoriul țării noastre se reunesc nu mai puțin de cinci regiuni biogeografice (fig. 1.), dintre care două, cea stepică și cea pontică, reprezintă elemente naturale noi adăugate la zestrea Uniunii Europene, marcând introducerea a numeroase noi tipuri de habitate și specii (ANPM, 2010).

Fig. 1. Regiunile biogeografice din România (ANAP, 2007)

Pe lângă cele cinci regiuni biogeografice, în România, pe baza criteriilor geografice, geologice, climatologice, hidrologice, pedologice și de vegetație, au fost identificate 21 de ecoregiuni (fig. 2.). Ecoregiunile din România sunt menite să asigure cadrul conceptual în care trebuie să se realizeze protecția acestora (ANPM, 2010).

1. Carpații Meridionali; 2. Carpații Orientali; 3. Munții Apuseni; 4. Munții Banatului; 5. Subcarpații Getici; 6. Subcarpații de Curbură; 7. Dealurile Banatului; 8. Dealurile Crișanei; 9. Podișul Getic; 10. Podișul Transilvaniei; 11. Podișul Sucevei; 12. Podișul Central Moldovenesc; 13. Podișul Dobrogei; 14. Câmpia Moldovei; 15. Câmpia Someșului; 16. Câmpia Banatului și Crișurilor; 17. Câmpia Găvanu-Burdea; 18. Silvostepa Câmpiei Române; 19. Stepa Câmpiei Române; 20. Lunca Dunării; 21. Delta Dunării.

Fig. 2. Ecoregiunile din România (ANAP, 2007)

Mai mult de 47% din suprafața României adăpostește ecosisteme naturale și seminaturale, iar aproape jumătate din pădurile naționale (6,2 milioane de hectare) au fost în primul rând administrate în scopuri de protecție, mai degrabă decât de producție. Acest lucru face posibil ca România să se laude cu una dintre cele mai mari suprafețe de păduri seminaturale din Europa, în ciuda faptului că terenul forestier a scăzut în mod semnificativ de la înființarea statului modern român. (Ioras, F., 2003.)

În România habitatele au fost inventariate în cadrul mai multor programe și au fost elaborate mai multe sisteme de clasificare a habitatelor (Emerald, Corine, Palearctic, Eunis, Natura 2000). Astfel, în România există un număr diferit de tipuri de ecosisteme conform sistemelor de clasificare a tipurilor de habitate (fig. 3). Însă, în lucrarea *Habitatele din România* (Doniță ș.a., 2005), s-a stabilit un sistem unitar al habitatelor din România; astfel, au fost stabilite și descrise 7 clase de habitate cu 21 subclase de habitate și cu un număr de 357 de tipuri de habitate. Mare parte dintre aceste habitate au echivalențe în principalele sisteme de clasificare utilizate la nivel european.

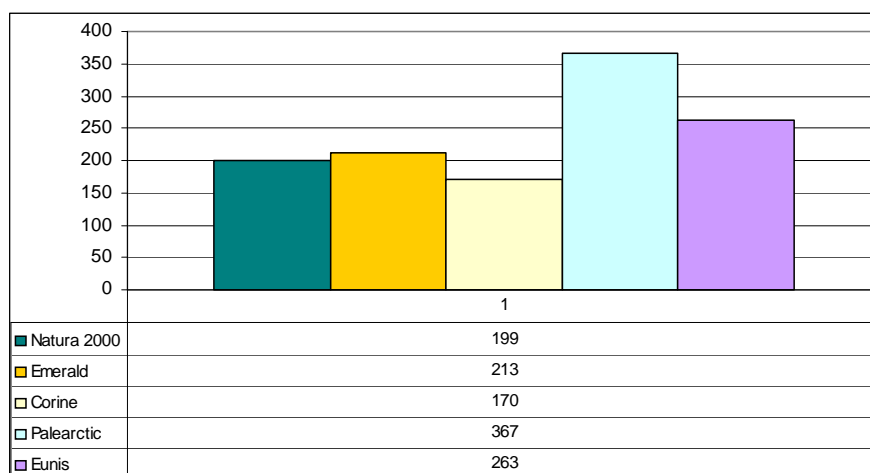

Fig. 3. Numărul de habitate din România conform sistemelor de clasificare utilizate la nivel european (ANAP, 2007)

Flora și fauna sălbatică constituie un patrimoniu natural de valoare estetică, științifică și culturală. Datorită poziției geografice a României, flora și fauna prezintă influențe mediteraneene, oceanice și continentale. Țara noastră este renumită prin diversitatea floristică adăpostind cca. 3.630 de specii de plante, din care până în prezent, 23 de specii sunt declarate monumente ale naturii. Datorită habitatelor sale foarte diverse, România are o faună deosebit de bogată, adăpostind 105 specii de mamifere, 410 specii de păsări, 19 specii de amfibieni, 25 specii de reptile, 216 specii de pești și 31548 de specii de nevertebrate (30.000 specii de insecte, 860 specii de crustacee, 688 specii de moluște) (ANPM, 2010).

Reprezentativă pentru România este prezența carnivorelor mari, aflate într-o stare de conservare favorabilă, conform datelor prezentate de autoritățile de mediu. Astfel, populația de lup (*Canis lupus*) este estimată la 3.800 de exemplare, adică aproape 40% din populația aflată pe teritoriul Uniunii Europene, populația de râs (*Lynx lynx*) este estimată la 1.900 exemplare, iar cea de urs brun (*Ursus arctos arctos*) la 6.600 exemplare, adică peste 60% din populația europeană. Aceste trei specii de carnivore reprezintă un simbol și un indicator al stării de sălbăcie a habitatelor. Menținerea în România a unor populații stabile și viabile de carnivore mari poate fi o sursă pentru repopulare în alte zone din Europa, în care aceste specii sunt pe cale de dispariție. (SNPACB 2010-2020).

Conservarea biodiversității în trecut

Ocrotirea naturii este un concept mai vechi care în timp a fost înlocuit cu conceptul de conservare a biodiversității (CDB, 1992). Încă din cele mai vechi timpuri, în anumite situații, oamenii au fost preocupați să ocrotească natura. România are și ea o tradiție în acest sens. Istoria ideilor și a practicilor privind ocrotirea naturii în România arată că a existat o veche tradiție, care, în unele perioade istorice, a fost dată uitării sau a fost reluată. Astfel, istoria ocrotirii naturii/protecției

naturii/conconservării biodiversității în România a fost împărțită în patru perioade distincte (Soran et al.).

Perioada premergătoare. Ștefan cel Mare (1457-1504), domnitor al Moldovei, se numără printre primii conducători care au încercat să protejeze anumite zone împădurite și vânatul lor. El este cel care a înființat mai multe "rezervații", numite în documente medievale cu un cuvânt vechi slavon (*braniște*), care înseamnă o pădure cu un nivel scăzut de densitate a arborilor, dar cu abundență a vegetației ierboase. În astfel de zone, tăierea de arbori sau vânătoarea erau interzise. Astfel de "rezervații" domnești au fost înființate, în secolele XIV și XV, în Valahia, de unii domnitori. Dar, din toate aceste realizări au mai rămas doar unii termeni (*braniște*, *bran*), unele toponimii (*Braniștea*, *Branișca*, *Bran*) și poveștile ce au dăinuit până astăzi.

Perioada științifică. În România, încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea au apărut primele manifestări științifice privind ocrotirea naturii. Nume, precum botanistul D. Grecescu, pictorul N. Grigorescu, balneologul I. Bernath, botanistul D. Brandză, geograful S. Mehedinți, sunt cele mai reprezentative pentru această mișcare. Înființarea primei rezervații naturale de pe teritoriul țării s-a petrecut în anul 1904 și a purtat numele de *Codrul secular Slătioara*, iar prima asociație, care a militat pentru ocrotirea naturii, a fost înființată în anul 1920, de către scriitoarea Bucura Dumbravă și a purtat numele de *Hanul drumeților* (Mohan Gh. ș. a., 1993).

În perioadă interbelică au existat mulți oameni de știință români care au demonstrat un deosebit interes în ocrotirea naturii. Dintre aceștia cei mai renumiți sunt: hidrobiologul Grigore Antipa (1867-1944), botanistul Alexandru Borza (1887-1971), biospeologul Emil Racoviță (1868-1947). Dintre realizările remarcabile ale acestor parinți ai ocrotirii naturii în România amintim: elaborarea, în anul 1930, a primei legii pentru protejarea monumentelor naturale (după 6 ani de campanie neîncetată); înființarea, tot în anul 1930, a Comisiei pentru Ocrotirea Monumentelor Naturii (CMN) în cadrul Academiei Române, înființarea în anul 1935 a Parcului Național Retezat, urmată de înființarea altor arii protejate, astfel încât, în anul 1938, numărul total al acestora se ridica la 30 de rezervații științifice. Emil Racoviță (1937) a fost cel care s-a concentrat asupra problemelor legate de stabilirea corespunzătoare a suprafeței pentru o arie protejată. El a fost cel care a argumentat foarte solid ideea privind stabilirea unei arii protejate cu suprafață mai mare, mai degrabă decât a mai multor arii protejate cu suprafețe mai mici. Tot el a fost cel care a spus că, dacă vrem să avem o rezervație științifică sau parc național durabil, este necesar să se facă o alegerea rezonabilă urmată de o monitorizare ecologică și administrare eficientă (Motaș C., 1960).

Perioada comunistă. În perioada 1948-1954, natura și protecția mediului din România nu au avut un cadru legal. Dar, după adoptarea Decretului privind ocrotirea naturii, în anul 1954, după elaborarea Regulamentului de aplicare a acestuia, în anul 1965, și după publicarea Legii privind protecția mediului înconjurător, în anul 1973, s-au pus bazele pentru o activitate legală privind protecția naturii în România. Astfel că, până în anul 1985, numărul de zone protejate a crescut de aproximativ 11 ori, iar suprafața lor totală s-a extins de aproximativ 13 ori. Numărul total de arii protejate se ridica, în anul 1985, la 130 (cca.75.000 ha), la care se adăugau rezervații forestiere protejate prin prevederile amenajamentelor silvice (aprox. 64.000 ha în anul 1955 și peste 190.300 ha în 1984) (Soran V. ș.a., 2000). Personalitățile științifice care s-au afirmat în această perioadă în domeniul ocrotirii naturii au fost: botanistul Emil Pop (1897-1974), zoologul Valeriu Pușcariu (1896-1987) și alții. Dar promovarea și punerea în practică a conceptelor științifice în această perioadă nu a fost o sarcină ușoară, pentru că orice idee care nu se potrivea modelului marxist de gândire a fost mereu tratată cu suspiciune.

Perioada de tranziție. După prăbușirea puterii comuniste din România a urmat o perioadă de totală neglijență a autorităților pe fondul căreia, în mai multe județe, diverși oameni recent îmbogățiți, unii foști conducători comuniști, au construit în diferite arii protejate deja existente sau recent declarate, reședințe de lux, complexe turistice sau activități economice.

Conservarea biodiversității în prezent

Rețeaua de arii protejate din România acoperă în prezent 19,29% din teritoriul național, o creștere semnificativă de la 4,1% protejate înainte de 1989. Creșterea a avut loc în ultimii 20 de ani,

având două etape distincte.

Etapa Ante-Aderare la UE, până în anul 2007, când în România suprafața totală a ariilor protejate acoperea aproximativ 7,80% din suprafața țării și era reprezentată de 3 rezervații ale biosferei, 5 situri Ramsar, 13 parcuri naționale, 14 parcuri naturale, 993 rezervații (Băltărețu A., Busuioc M., 2009).

Etapa Post-Aderare la UE, după anul 2007, când ca urmare a aplicării unor directive europene privind biodiversitatea (Directiva habitate, 1991; Directiva păsări, 1979), în țara noastră se înființează Rețeaua europeană de arii protejate Natura 2000. Astfel, au fost declarate 382 arii protejate, ca parte a rețelei europene Natura 2000, ajungându-se astfel la o suprafață totală de 19,29% din suprafața țării. În anul 2007 au fost declarate 108 SPA-uri (cf. Hotărârea de Guvern 1284/2007) și 273 SCI-uri (cf. Ordinul Ministrului 1964/2007).

În prezent, în România există un număr total de 1332 arii protejate și un număr total de 11 categorii de arii protejate, din care, cinci categorii declarate la nivel național, două categorii declarate la nivel european și patru categorii declarate la nivel mondial. În afară de aceste categorii de arii protejate mai există la nivelul fiecărui județ o serie de arii protejate declarate la nivel local.

Tabel 1. Tipurile de arii protejate din România și nivelul de desemnare, 2012

	Nivel desemnare	Tip arie protejată	Echivalent categorie IUCN	Număr de arii protejate în România
1	Național	Rezervații științifice	categoria Ia	53
2		Parcuri naționale	categoria II	13
3		Monumente naturale	categoria III	227
4		Rezervații naturale	categoria IV	634
5		Parcuri Naturale	categoria V	14
6	European	Site de Importanță Comunitară (SCI)	categoria V	273
7		Site de Protecție Avifaunistică (SPA)	categoria V	109
8	Internațional	Rezervații ale biosferei MaB UNESCO	categoria X	3
9		Site Ramsar	categoria I, II, IV, V	12
10		Site natural al Patrimoniului UNESCO	categoria I, II, IV, V	1
11		Geoparcuri	categoria II sau V	2

Cele mai nou create arii protejate, siturile Natura 2000, se suprapun în proporție foarte mare cu rețeaua națională de arii protejate, generând până la trei sau patru statute de protecție diferite pentru unele site-uri. Obiectivele de management ale unor astfel de arii protejate sunt adesea neclare, astfel că, în ariile protejate care dețin și desemnare în Rețeaua Natura 2000, accentul a trecut pe protejarea speciilor și habitatelor de interes comunitar (european). În ciuda creșterii de cinci ori a suprafețelor de arii protejate, față de anul 1989, multe din cele 21 de ecoregioni ale României sunt slab reprezentate în noua rețea de arii protejate (Ioja C. I. ș.a., 2010).

Concluzii

Planificarea conservării biodiversității în România a evoluat de la "parcurile de hârtie", prezente înainte de 1990, la parcurile slab finanțate și cu activități de conservare împrăștiate, între 1990 și 2006. Din fericire, după anul 2007, odată cu aderarea României la UE, direcția privind conservarea biodiversității s-a schimbat din nou, ca răspuns la dispozițiile UE privind extinderea rețelei Natura 2000. Începând cu 2007, habitatele și speciile de interes comunitar au devenit punctul central al eforturilor de conservare în România.

Abrevieri

APM – Agenția pentru Protecția Mediului

CDB – Convenția privind Biodiversitatea

CMN - Comisia pentru Ocrotirea Monumentelor Naturii din cadrul Academiei Române;

EU – Uniunea Europeană;

IUCN – Uniunea Internațională de Conservare a Naturii

MaB – Man and Biosphere

ONU – Organizația Națiunilor Unite

PAs – Protected Areas

SCI – Site de Importanță Comunitară

SNPACB - Strategia națională și planul de acțiune pentru conservarea biodiversității

SPA – Site de Protecție Avifaunistică

UNESCO – Organizația Națiunilor Unite pentru Educație Știință și Cultură

Bibliografie

Baltărețu A., Busuioc M., 2009, *The management of the natural protected areas at a national level*, in „Romanian Economic and Business Review”, 4. 2, p. 101-111.

Doniță N., Paucă-Comănescu M., Popescu A., Mihăilescu S., Iovu A. B., 2005, *Habitatele din România*, București, Editura Tehnică Silvică, 2005.

Iojă C. I., Pătroescu M., Rozyłowicz L., Popescu V., Vergheleț M., Zotta M. I., Felciuc M., 2010, *The efficacy of Romania's protected areas network in conserving biodiversity*, in „Biological Conservation”, 143(11), p. 2468-2476.

Mohan Gh., Ardelean A., Georgescu M., 1993, *Rezervații și monumente ale naturii din Romania*, București, Editura Scaiul, 1992.

Motaș C., 1966, *Figuri de naturaliști*, București, Editura Științifică, 1960.

Soran V., Biro J., Moldovan O., Ardelean A., 2000, *Conservation of biodiversity in Romania*, in „Biodiversity and Conservation”, vol. 9, nr. 8, p. 1187-1198.

*** Directiva 79/409/CCE din 2 aprilie 1979 privind conservarea păsărilor sălbatice.

*** Directiva 92/43/CCE din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice.

*** Legea nr. 5/1991 pentru ratificarea Convenției privind importanța zonelor umede ca habitat al păsărilor acvatice, semnată la Ramsar, pe 2 Februarie 1971.

*** Legea nr. 13/1993 prin care România a aderat la Convenția Europeană privind Conservarea Habitatelor Naturale și a Vieții Sălbatice adoptată la 19 Septembrie 1979.

*** Legea nr. 58/1994 pentru ratificarea Convenției privind Diversitatea Biologică semnată la Rio de Janeiro la 5 Iunie 1992.

*** Strategia națională și planul de acțiune pentru conservarea biodiversității, 2010-2020.

*** Agenția Națională de Protecția Mediului, 2010, Starea mediului.

PAST AND PRESENT IN BIODIVERSITY PRESERVATION IN ROMANIA

The biodiversity conservation is not very new concepts, in Romania in the past it was named protection and nature conservation and the application of these concepts was held, for the first time, at the beginning of the XX-th, especially with the establishment, in 1930, of the Commission for the Nature Monuments Protection (CMN), as part of Romanian Academy. CMN activity had resulted, in 1985, a total of 130 protected areas, that totaled approximately 75,000 ha. In present, after the signing of the Rio Declaration, in 1992 year, and after the EU aderation, in 2007 year, Romania commit to conserve its biodiversity. By conforming to these documents, Romania was expected to pass legislation, develop administrative structures and promote various specified actions towards maintaining a balance between environmental and economic development. In 2009 year, the romanian Protected Areas (PAs) network covered 19.29% of total Romania surface, mostly in the newly created Natura 2000 networking. By analysing the past and the current situation of biodiversity conservation in Romania, this paper will focus on evolution of protected area number and surface at national level.